OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Muistio

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

9.1.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 251/2022 vp)

1. Esityksen tausta

Esityksellä pannaan täytäntöön hallitusohjelman tavoitteita toteuttavat muutokset yrityksen saneerausta koskevaan lainsäädäntöön.

Esitys on jatkoa viime keväänä annetulle esitykselle (HE 238/2021 vp), jolla pantiin täytäntöön EU:n maksukyvyttömyysdirektiivin edellyttämät muutokset yrityksen saneerausta ja yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevaan lainsäädäntöön. Nyt annetussa esityksessä on vielä erikseen arvioitu, miten yrityksen saneerausta koskevaa lainsäädäntöä voitaisiin parantaa kansallisista lähtökohdista ja suomalaisten yritysten tarpeisiin.

Tavoitteena on erityisesti edistää yritysten mahdollisuutta päästä riittävän varhaisessa vaiheessa joutuisaan ja kustannuksiltaan kohtuulliseen saneerausmenettelyyn.

2. Esityksen sisältö

Saneerausmenettelyä sujuvoitettaisiin, yksinkertaistettaisiin ja nopeutettaisiin

- Menettelyn alussa velkojille toimitettavien tietojen esitys- ja toimitustapaa tiivistettäisiin ja tehostettaisiin. Velallisen taloudellista tilaa koskevaa perusselvitystä ei enää laadittaisi yhtä laajana ja yksityiskohtaisena asiakirjana kuin nykyisin. Sen sijaan selvittäjän tulisi kuukauden kuluessa me-

nettelyn alkamisesta toimittaa velkojille ns. selvittäjän ensiarvio, joka sisältäisi saneeraushakemukseen nähden olennaiset uudet tai poikkeavat tiedot velallisen taloudellisesta tilanteesta ja taloudellisten vaikeuksien syistä sekä arvion yritystoiminnan elinkelpoisuudesta ja tervehdyttämiskeinoista sekä menettelyn jatkamisen kannalta merkittävistä seikoista. Muutoksella ei olisi vaikutusta selvittäjän tehtävään selvittää velallisen taloudellinen tilanne, eikä saneerausohjelman selvitysosan sisältöön.

- Velkojien velvollisuutta ilmoittaa saatavansa tuomioistuimen asettamaan määräpäivään mennessä tehostettaisiin. Jos velkoja ilmoittaa saatavansa selvittäjälle vasta tuomioistuimen asettaman määräpäivän jälkeen, kyseiselle velkojalle muutoin kuuluvasta suorituksesta tehtäisiin saneerausohjelmassa vähennys, jonka suuruus vastaisi jälkivalvontamaksua konkurssissa. Vähennys olisi siten suuruudeltaan yksi prosentti ilmoitetun saatavan tai lisävaatimuksen määrästä, kuitenkin aina vähintään 600 ja enintään 6 000 euroa. Vähennystä ei tehtäisi, jollei velkojalle ole annettu tiedoksi tuomioistuimen päätöstä saneerausmenettelyn aloittamisesta, jos saatava on jäänyt ilmoittamatta laillisen esteen vuoksi tai jos velkoja on yksityishenkilö ja vähennyksen tekeminen olisi hänen olosuhteensa huomioon ottaen kohtuutonta.

- Tuomioistuimessa menettelyn aikana tehtävien välipäätösten määrää karsittaisiin. Jatkossa tuomioistuimen tulisi jo saneerausmenettelyn aloittamispäätöksen yhteydessä määrätä, minkä ajan kuluttua saneerausohjelmaehdotuksen valmistumisesta ohjelmaehdotukseen liittyvät väitteet ja lausumat tulee esittää. Ohjelmaehdotuksen valmistumiseen sidotut määräajat joustaisivat menettelyn toteutuneen kulun mukaan ilman, että tuomioistuimen tarvitsisi asettaa tai muuttaa kyseisiä määräaikoja erillisellä välipäätöksellä menettelyn myöhemmässä vaiheessa.

- Koska erillisestä välipäätöksestä luovuttaisiin, myös tuomioistuimen tekemä ohjelmaehdotuksen lainmukaisuuden arviointi siirtyisi myöhempään vaiheeseen. Ehdotuksen mukaan tuomioistuin ottaisi ohjelmaehdotuksen lainmukaisuuteen kantaa sen jälkeen, kun ohjelmaehdotus on käynyt asiaan osallisten kommentoitavana ja asiaan osallisilla on ollut mahdollisuus kiinnittää asiaan huomiota ohjelmaehdotusta koskevissa lausumissaan.

- Lisäksi tuomioistuimen ja selvittäjän välistä tehtävänjakoa tarkistettaisiin siten, että saneerausohjelmaehdotusta koskevat väitteet ja lausumat sekä ohjelmaehdotuksen hyväksymistä tai hylkäämistä koskevat äänestyslausumat tulisi jatkossa toimittaa suoraan selvittäjälle. Nykyiselle järjestelylle, jonka mukaan ohjelmaehdotusta koskevat lausumat ja äänestyslausumat toimitetaan ensin tuomioistuimelle, joka toimittaa ne edelleen selvittäjälle, ei ole käytännössä tarvetta.

- Mahdollisuutta vahvistaa saneerausohjelma nopeasti eli kaikkia saneerausmenettelyyn tavanomaisesti liittyviä menettelyvaiheita läpi käymättä helpotettaisiin (ns. Nopsa). Ehdotuksen mukaan saneerausohjelman nopea vahvistaminen edellyttäisi suostumusta velkojilta, joiden saatavat muodostavat 80 prosentin sijaan vähintään 70 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä, ja jokaiselta sellaiselta velkojalta, jonka saatavan määrä on 5 prosentin sijaan vähintään 10 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä. Myös konkurssilain mukaiselle konkurssisovinnolle asetettua velkojaenemmistövaatimusta laskettaisiin vastaavasti, jotta vaatimukset olisivat jatkossakin yhdenmukaiset.
- Vaihtoehtoisesti silloin, kun velallisen tulee ohjelman mukaan maksaa kunkin velkojan saatavasta vähintään 25 prosenttia viimeistään vuoden kuluessa ohjelman vahvistamisesta, saneerausohjelman nopea vahvistaminen edellyttäisi suostumusta velkojilta, joiden saatavat muodostavat vähintään 60 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä, ja jokaiselta sellaiselta velkojalta, jonka saatavan määrä on vähintään 10 prosenttia velkojien saatavien kokonaismäärästä.

Saneerauslainsäädäntöön tehtäisiin myös muita parannuksia

- Velallisen oikeutta irtisanoa sopimuksiaan laajennettaisiin (yrityssaneerauslain 27 §). Ehdotuksen mukaan velallinen voisi selvittäjän suostumuksella irtisanoa sellaisen ennen menettelyn alkamista tehdyn sopimuksen, jolla velallinen on sitoutunut muuhun kuin rahasuoritukseen ja jota velallinen ei ole menettelyn alkaessa täyttänyt, jos irtisanominen on saneerauksen toteuttamisedellytysten turvaamiseksi välttämätöntä. Ehdotettua säännöstä on syytä eduskuntakäsittelyssä tarkentaa sen selventämiseksi, että säännös koskee vain sellaisia sopimuksia, jotka voidaan päättää irtisanomalla (irtisanoa voidaan kestovelvoitteita ja pitkäaikaisia toistuvaisvelvoitteita koskevia sopimuksia, mutta ei kertaluontoiseen suoritukseen tähtääviä sopimuksia).
- Yrityssaneerausmenettelyyn liittyvien takaisinsaantikanteiden nostamisen määräaikaa pidennettäisiin kuudesta kuukaudesta yhteen vuoteen. Tällöin yrityssaneerausmenettelyssä sovellettava kanneaika vastaisi konkurssimenettelyssä sovellettavaa kanneaikaa. Lisäksi takaisinsaatujen varojen säilyttämistä ja käyttämistä koskevia säännöksiä tarkennettaisiin siten, että takaisinsaatuja varoja ei voitaisi palauttaa velallisen haltuun vaan niitä olisi säilytettävä erillään velallisen muista varoista. Siitä, miten takaisinsaadut varat takaisinsantikanteen ajamiseen liittyvien kustannusten kattamisen jälkeen käytetään, olisi määrättävä saneerausohjelmassa.
- Saneerausohjelman raukeamista koskevia säännöksiä tarkistettaisiin siten, että saneerausohjelma voitaisiin jatkossa määrätä raukeamaan laissa nykyisin säädettyjen perusteiden lisäksi oh-

jelmassa määrätyllä perusteella. Saneerausohjelman raukeaminen ohjelmassa määrätyllä perusteella edellyttäisi, että velallinen on rikkonut ohjelmaa niin olennaisesti, ettei ohjelman toteuttamiselle ole enää edellytyksiä.

- Selvittäjän palkkiota ja kustannusten korvaamista koskevaan sääntelyyn tehtäisiin pienehköjä täsmennyksiä käytännössä ilmenneiden tulkinnanvaraisuuksien selventämiseksi.

Saneerausmenettelyyn liittyviä väärinkäytöksiä ehkäistäisiin

- Samanaikaisten yrityssaneeraus- ja konkurssihakemusten käsittely- ja ratkaisujärjestystä selvennettäisiin siten, että samaa velallista koskevat hakemukset olisi käsiteltävä rinnakkain ratkaisukypsäksi asti. Tavoitteena on, että konkurssihakemus olisi valmis ratkaistavaksi viivytyksettä yrityssaneeraushakemuksen mahdollisen hylkäämisen jälkeen.
- Peräkkäisten yrityssaneeraushakemusten käsittelyn tehostamiseksi lakiin otettaisiin erityinen säännös hakemuksen hylkäämisestä kirjallisessa menettelyssä. Jo kertaalleen hylätyn hakemuksen jälkeen tehty uusi hakemus voitaisiin hylätä kirjallisessa menettelyssä, jos on ilmeistä, että edellytyksiä saneerausmenettelyn aloittamiselle ei ole.
- Velallisen oikeudenkäyntiavustajaa ja -asiamiestä koskevia kelpoisuusvaatimuksia tiukennettaisiin tilanteessa, jossa samaa velallista koskien on samanaikaisesti vireillä sekä yrityssaneeraus- että konkurssihakemus. Tilanne rinnastettaisiin riitautettuun hakemusasiaan, jolloin velallisen oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen tulisi olla asianajaja, julkinen oikeusavustaja, luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, yritykseen työsuhteessa oleva oikeustieteen maisteri taikka tietyin edellytyksin viranomainen. Muutoksen johdosta velallisen ei tarvitsisi vaihtaa oikeudenkäyntiavustajaa kesken hakemuksen käsittelyn, kun hakemus todennäköisesti riitautuu, vaan hänellä olisi riitaisessa hakemusasiassa avustamaan kelpoinen oikeudenkäyntiasiamies hakemuksen vireilletulosta asti.
- Yrityssaneerauslain mukaan se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta panee vireille ilmeisen perusteettoman yrityssaneeraushakemuksen, on velvollinen korvaamaan siitä velalliselle tai velkojalle aiheutuvan vahingon. Vahingonkorvausvelvollisuutta laajennettaisiin siten, että vireillepanijan oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies voitaisiin velvoittaa yhteisvastuullisesti vireillepanijan kanssa korvaamaan tällainen vahinko. Muutoksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä kaikkein ilmeisimpiä perusteettomien hakemusten vireillepanoja.
- Ehdotetuilla muutoksilla lyhennettäisiin niin sanotuilla viivyttelyluonteisilla yrityssaneeraushakemuksilla saavutettavissa olevaa lisäaikaa ja vähennettäisiin kannustimia tällaisten hakemusten

tekemiseen. Hakemukset, joiden tarkoituksena ei ole aidosti yrityksen saneerauksen toteuttaminen vaan ainoastaan yrityksen konkurssiin asettamisen perusteeton viivästyttäminen, ovat olleet toistuva ongelma tuomioistuimissa.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla kehitetään yrityssaneerausmenettelyä ja ehkäistään menettelyyn liittyviä väärinkäytöksiä, minkä arvioidaan kokonaisuutena edistävän saneerauskelpoisten yritysten mahdollisuutta päästä entistä joutuisampaan saneerausmenettelyyn.

Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia valtion talousarvioon. Yrityssaneeraushakemusten määrä riippuu keskeisesti yleisestä taloudellisesta kehityksestä ja kehitys näkyy yrityssaneeraushakemusten määrässä yleensä viiveellä. Käräjäoikeuksiin toimitettavien yrityssaneeraushakemusten määrä voi tulevaisuudessa kasvaa viimeisimpiin vuosiin verrattuna, mutta nimenomaan tästä esityksestä seuraavan kasvun odotetaan kokonaisuutena jäävän suhteellisen maltilliseksi ja pysyvän normaalin vaihteluvälin puitteissa. Esityksestä itsessään ei siten aiheudu muutostarvetta esimerkiksi tuomioistuinten määrärahaan.

Esityksen aiheuttamat tietojärjestelmäkustannukset katetaan valtiontalouden kehysmäärärahojen sekä vuosittaisten talousarvioiden puitteissa.

4. Esityksen valmistelu

Esitys perustuu oikeusministeriön asettaman yrityssaneeraustyöryhmän mietintöön. Mietinnöstä on järjestetty laaja lausuntokierros ja mietintöön saaduista lausunnoista on laadittu lausuntotiivistelmä.

Mietinnöstä saatu lausuntopalaute oli pääosin erittäin myönteistä. Uudistustyön tavoitteet ja niiden toteuttamiseksi ehdotetut toimenpiteet saivat lausunnonantajilta laajan tuen. Esitykseen tehtiin lausuntopalautteen johdosta joitakin pieniä täsmennyksiä mutta ei merkittäviä muutoksia.

Esitysluonnos on myös ollut lainsäädännön arviointineuvoston arvioitavana ja se on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

5. Esityksen voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2023.